

JAK DOBRZE PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO NAGRANIA

PORADY I WSKAZÓWKI

Nagrywanie muzyki to żmudny i czasochłonny proces składający się z wielu czynności, w związku z czym winien być poprzedzony odpowiednim przygotowaniem. Dlatego już na etapie planowania sesji nagraniowej należy zwrócić uwagę na szereg szczegółów, które mogą znacznie usprawnić późniejszą pracę. Dlatego też korzystając z wielu lat doświadczeń w realizacji nagrań muzyki klasycznej, przygotowaliśmy dla Państwa krótkie vademecum.

Większość muzyków posiada duże doświadczenie w koncertowym wykonywaniu muzyki, natomiast znacznie rzadziej bierze udział w profesjonalnych sesjach nagraniowych. I dlatego na wstępie zaznaczyć należy, że przygotowania do sesji nagraniowej różnią się od przygotowań do koncertu. O ile bowiem koncert jest wydarzeniem jednorazowym, o tyle nagranie ze swej natury służyć ma wielokrotnemu odtwarzaniu. Ewentualne niedokładności czy drobne pomyłki w trakcie wykonania koncertowego przeważnie nie rzutują na ogólny odbiór, natomiast te same mankamenty utrwalone na nagraniu niestety je dyskwalifikują. Z tego względu do nagrania należy przygotować się szczególnie starannie. W środowisku krąży opinia, że do nagrania należy przygotować „na 150%”, aby w efekcie finalnym wyszło „na 90%”. I coś rzeczywiście w tym jest.

Sesja nagraniowa to spory wysiłek – zarówno fizyczny jak i psychiczny. Nagrania trwają wiele godzin i często odbywają się w porach nocnych, kiedy ludzki organizm nastawiony jest na odpoczynek. Wielokrotne powtarzanie tego samego fragmentu utworu skutkować może rozkojarzeniem i słabszym zaangażowaniem w interpretację dzieła.

Pierwszym ważnym punktem w przygotowaniach do sesji nagraniowej jest dobrze zaplanowanie jej w czasie i wybranie odpowiedniego terminu. Dobrze jest, aby zarówno w czasie trwania nagrań, jak i na kilka dni przed sesją muzyk nie był absorbowany innymi obowiązkami. W związku z tym termin nagrania należy planować na czas, kiedy możliwe będzie wyłączenie na kilka dni z życia zawodowego, a nawet z obowiązków domowych. W przypadku kiedy nagranie odbywać się będzie w słabo ogrzewanych i wilgotnych pomieszczeniach (np. w kościele), lepiej zaplanować je na porę ciepłą. Ponadto w obiektach sakralnych lepiej będzie nagrywać w ciągu tygodnia – w weekendy przeważnie bowiem odbywa się więcej mszy i nabożeństw.

Jak już zostało wcześniej napisane – nagrywanie muzyki to proces długotrwały i należy to uwzględnić przy czasie na jaki rezerwować będziemy obiekt. Już samo wniesienie, ustawienie i podłączenie sprzętu nagraniowego trwa kilka godzin. Bardzo ważne jest też odpowiednie umiejscowienie mikrofonów, co wiąże się z koniecznością zrobienia kilku nagrań próbnych, ich odsłuchania i skorygowania ustawień. To bardzo ważny etap – choć pozornie może wydawać się stratą czasu i często powoduje zniecierpliwienie wykonawców, to decyduje o jakości brzmienia i proporcjach między dźwiękiem bezpośrednim a odpowiedzią akustyczną pomieszczenia. Późniejsze

korygowanie ustawień - w sytuacji kiedy nagraliśmy już część materiału – nie będzie już możliwe, a ingerencja na etapie studyjnej obróbki materiału możliwa będzie w niewielkim zakresie.

W kwestii czasu potrzebnego na właściwą rejestrację materiału nie ma reguły, a wpływ na to ma bardzo wiele czynników – repertuar, skład wykonawczy, stopień przygotowania, a nawet czynniki od nas niezależne takie jak pogoda. Nagranie wiąże się z wielokrotnym powtarzaniem utworu lub jego fragmentów, przesłuchiowaniem materiału, ponadto w trakcie sesji konieczne są krótsze i dłuższe przerwy rekreacyjne. Jedno jest pewne – praca w pośpiechu i z zegarkiem w rękę to złe rozwiązanie. Praktyka pokazuje, że nagrania zwykle trwają dłużej niż pierwotnie planowano i dlatego dobrze jest przewidzieć zapas czasowy przy ustalaniu terminów i godzin sesji. Ile zatem trwa nagranie? Orientacyjnie przyjmując można, że dla przeciętnej długości płyty (60-70 minut) sesja nagraniowa trwa od kilku do kilkunastu godzin plus czas na rozłożenie i złożenie sprzętu oraz ustawienia i nagrania próbne. Nagranie najlepiej więc zaplanować na 2-3 dni. Zmęczenie zdecydowanie nie będzie sprzymierzeńcem – ani wykonawcy, ani reżysera dźwięku - który przez cały czas trwania nagrania pracuje z najwyższą koncentracją, śledząc przebieg muzyczny dzieła.

Kolejna ważna sprawa na etapie planowania sesji nagraniowej to wyбір sali. Zdecydowana większość nagrań muzyki klasycznej odbywa się w trybie tzw. sesji mobilnych, a więc w salach koncertowych, kościołach, muzeach itp. Ciasne i wygłuszone studio to środowisko właściwe do nagrywania muzyki rozrywkowej, ale już niekoniecznie do rejestracji muzyki klasycznej. Tu bowiem duże znaczenie ma odpowiedź akustyczna sali, która stanowi integralną część nagrywanej muzyki. Pojawia się więc pytanie – gdzie nagrywać klasykę? Z pewnością odpowiednim miejscem będą sale koncertowe, filharmonie, muzea. Bardzo dobrym miejscem do realizacji nagrań muzyki klasycznej są kościoły, szczególnie te zbudowane przed XX wiekiem. Wybierając miejsce do nagrania dobrze jest odwiedzić kilka miejsc, w razie możliwości zrobić nawet próbne nagranie, choćby amatorskim rejestratorem przenośnym i wybrać salę, w której muzycy dobrze słyszą się nawzajem, dźwięk jest czytelny i brzmienie miłe dla ucha. Warto też zwrócić uwagę czy obiekt w którym planujemy nagranie nie znajduje się w sąsiedztwie ruchliwych dróg, linii kolejowych lub tramwajowych, lotnisk itp. Przy wyborze miejsca należy też zwrócić uwagę na możliwości techniczne – dobrej jakości zasilanie w prąd elektryczny (gniazdo 230V z uziemieniem), odizolowane akustycznie pomieszczenie dla ekipy realizującej nagranie itd. Przy ustalaniu szczegółów z zarządcą miejsca należy też ustalić kwestie związane z dojazdem samochodu ze sprzętem możliwie najbliżej obiektu, oraz kwestie związane z obecnością na sali sprzętu nagraniowego w czasie przerw w nagraniach. Najlepiej, jeśli zarządca obiektu zgodzi się na pozostawienie sprzętu przez cały czas trwania nagrań, bez konieczności jego demontażu. Jest to ważne z dwóch powodów: po pierwsze na demontaż i ponowny montaż potrzeba cennego czasu, po drugie ustawienie mikrofonów w dokładnie ten sam sposób jest raczej niemożliwe, a nawet niewielkie ich przesunięcie może powodować różnicę w brzmieniu nagranych materiału.

Jeśli na nagraniu wykorzystywane będą instrumenty takie jak: organy, fortepian czy klawesyn, bardzo ważne jest ich nastrojenie i odpowiednie przygotowanie techniczne. Przy nagraniach organowych wskazana jest obecność organmistrza w czasie trwania całej sesji nagraniowej. Oczywiście wiąże się to z dodatkowym wydatkiem, ale doświadczenie pokazuje, że nawet niewielka usterka instrumentu potrafi zdeorganizować całą sesję, czego można uniknąć gdy organmistrz znajduje się na miejscu. Przy nagraniach z udziałem fortepianu i klawesynu wskazana jest korekta

stroju bezpośrednio przed każdym dniem nagrań. Przy nagraniach z użyciem instrumentów smyczkowych warto wziąć ze sobą zapasowe struny oraz smyczek.

Sesja nagraniowa to długi i absorbujący proces, powinien więc odbywać się w możliwie jak najbardziej komfortowych warunkach, zwłaszcza jeśli chodzi o temperaturę w jakiej pracujemy. Jeśli sesja nagraniowa odbywa się w porze jesienno-zimowej, bardzo ważne jest przygotowanie odpowiedniej, ciepłej odzieży. Zdecydowanie unikamy ortalionowych kurtek i innych szeleszczących tekstyliów na rzecz wełnianych swetrów czy bluz polarowych. Ważne, żeby odzież była wygodna i nie krępowała ruchów muzyków. Dobrze też zadbać o termos z gorącą herbatą lub kawą. Jeśli konieczne okaże się użycie urządzeń dogrzewających, to bardzo istotne jest, aby były to urządzenia bezgłośne – bez wentylatorów, wymuszonego obiegu i nie generujące żadnych szumów i hałasów. Z kolei w porze letniej, w czasie upałów – wskazana będzie wygodna i przewiewna odzież. Przy nagraniach chóralnych bardzo pomocne okazują się dywany czy bieżniki – po pierwsze izolują wykonawców od zimnej posadzki, po drugie niwelują stukanie czy skrzypienie butów itp.

Podczas trwania sesji nagraniowej niepożądana jest obecność osób trzecich, które nie są bezpośrednio zaangażowane w nagranie. Wpływa to na dekoncentrację wykonawców i dezorganizuje pracę, ponadto wprowadza niepożądane efekty dźwiękowe – nagrywamy na najwyższej jakości sprzęcie – jest on bardzo czuły i rejestruje nie tylko muzykę, ale także wszelkie hałasy. Jeśli planujecie Państwo fotorelację czy materiał video z sesji nagraniowej, to z całą pewnością zdjęcia nie mogą być wykonywane w trakcie trwania nagrań. Charakterystyczny trzask migawki aparatu jest szczególnie dotkliwy i bardzo trudny do usunięcia na etapie edycji materiału. Sesję zdjęciową najlepiej zaplanować tuż po zakończeniu nagrania, albo w jego przerwach.

Na etapie przygotowywania utworów które mają być nagrywane, muzyk powinien zwrócić szczególną uwagę na właściwy tekst i tempa. Bardzo przydatne może być nagranie próbne, choćby na amatorskim rejestratorze i późniejsza jego analiza. Wskazana jest praca z metronomem, aby ustalić właściwe tempa i zapisać je w wartościach liczbowych. Jedność tempa w poszczególnych fragmentach nagrywanego dzieła jest bardzo istotna, ponieważ nawet niewielkie różnice są bardzo słyszalne po „sklejeniu” utworu w jedną całość. Dlatego w trakcie sesji, przed każdym nagrywanym fragmentem na kilka uderzeń włączany jest metronom, aby osadzić i utrzymać odpowiednie tempo. Na etapie przygotowywania materiału muzycznego warto też pomyśleć nad jego podziałem na fragmenty i zaznaczenie ich w nutach. Wskazane jest, aby były to dłuższe i zamknięte całości. Częstym błędem powtarzającym się podczas nagrań jest mimowolne, podświadome zwalnianie zakończeń wydzielonych fragmentów. Wynika to oczywiście z przyzwyczajenia i nawyku, aby „zaokrąglić” zakończenie utworu. Warto więc zwrócić na to uwagę już podczas przygotowywania utworu, bowiem zmontowanie takiego zwolnionego fragmentu z następującą po nim fragmentem we właściwym tempie brzmi nienaturalnie i jest traktowane jako błąd.

Nieodzownym atrybutem reżysera dźwięku podczas nagrania jest komplet materiałów nutowych. Wskazane jest, aby nuty dla reżysera były czytelne i dobrej jakości. Ze względów praktycznych stosujemy kopie nut wykonawcy, z identycznym ich rozmieszczeniem, numeracją taktów, oznaczeń dynamicznych itp. – to bardzo ułatwia komunikację podczas realizacji nagrania.

Na koniec jeszcze słów kilka o tym, co dalej dzieje się z nagraniem materiałem – wiedza ta, choć z pewnością nie dotyczy bezpośrednio wykonawcy dzieła, to z pewnością może przełożyć się na organizację pracy w trakcie nagrania i na sposób przygotowywania materiału do nagrania. Wyjaśnić tutaj bowiem należy, że muzyka klasyczna jest nagrywana i edytowana w zupełnie inny sposób, niż ma to miejsce w przypadku muzyki rozrywkowej. W przypadku muzyki rozrywkowej bowiem materiał jest nagrywany na tzw. ślady. Każdy z instrumentów i wokali nagrywa osobno, dzięki czemu uzyskuje się pełną separację akustyczną nagranych materiałów i można poddać go daleko posuniętej obróbce elektronicznej, włączając w to kompresję dynamiczną, korekcję czy poprawę intonacji. Taki sposób nagrywania nie ma racji bytu w przypadku muzyki klasycznej. Powodów jest kilka: przede wszystkim zespół wykonawczy traktowany jest jako jedna całość. Nawet przy nagraniach rozbudowanego zespołu wykonawczego jakim jest np. orkiestra symfoniczna, mimo że każdy instrument czy grupa instrumentów posiada swój mikrofon, to i tak podstawę brzmieniową stanowi sygnał zarejestrowany przez tzw. parę główną, czyli mikrofony umieszczone nad całym zespołem. Istotnym elementem brzmieniowym jest też odpowiedź akustyczna pomieszczenia – a więc coś, czego w studiu nagraniowym po prostu nie ma. Ponadto muzyka klasyczna nie może być wykonywana pod uderzenie metronomu (tzw. „klicka”), ponieważ jej przebieg metryczny podlega pewnym wahaniom: zmiany temp, przyspieszanie, zwalnianie, a więc wymaga interakcji wszystkich wykonawców. Przy nagrywaniu muzyki klasycznej dalsza praca polega więc na wybieraniu i sklejanu ze sobą najlepszych fragmentów nagrania, a zabiegi polegające na elektronicznej ingerencji w dźwięk uważa się za wyjście ostateczne. Należy mieć tego świadomość już w momencie rejestracji materiału.

Mamy nadzieję, że tych kilka zagadnień pomoże Państwu w przygotowaniu się do nagrania, także w wymiarze organizacyjno – logistycznym.